

הכנסת העשרים וחמש

יוזמת : חברת הכנסת מרב מיכאלי

פ/25/4268

הצעת חוק פיקוח על עסקאות רכש מערכת הביטחון, התשפ"ד-2024

הגדרות

1. בחוק זה –

"חוק חובת המכרזים" – חוק חובת המכרזים, התשנ"ב-1992¹;

"מערכת הביטחון" – כהגדרתה בחוק חובת המכרזים;

"פרויקט בתהליך התקשרות" – פרויקט פיתוח או הצטיידות חדש של מערכת הביטחון במערכת נשק, מערכת תומכת לחימה וכיוצא באלה, אשר פורסמה בעניינו פנייה לקבלת הצעות, בין אם בדרך של מכרז פומבי או סגור ובין אם בדרך של פטור ממכרז, והכל לפי הוראות חוק חובת המכרזים.

חובת דיווח על פרויקטים בתהליך התקשרות

2.

(א) שר הביטחון ידווח לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת על כל פרויקט בתהליך התקשרות או על הגדלת פרויקט כאמור, בסכום התקשרות מוערך העולה על 200 מיליון שקלים חדשים בתקציב שנתי או על 400 מיליון שקלים חדשים בתקציב רב-שנתי.

(ב) הסכומים הנקובים בסעיף קטן (א) יתעדכנו ב-1 בינואר של כל שנה לפי שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן שמפרסמת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

מועד הדיווח

3.

(א) דיווח לפי סעיף 2 יתבצע בחודשים יולי ודצמבר של כל שנה.

(ב) הונחה על שולחן הכנסת הצעת תקציב שנתי לפי הוראות חוק-יסוד : משק המדינה², יתבצע הדיווח של חודש דצמבר האמור בסעיף קטן (א) בעת שיתקיימו הדיונים בהצעת תקציב הביטחון.

פרטי הדיווח

4.

(א) דיווח לפי סעיף 2 יכלול את הנושאים הבאים :

¹ ס"ח התשנ"ב, עמ' 114.
² ס"ח התשל"ה, עמ' 206.

(1) הצורך בביצוע הפרויקט או בהגדלתו ;

(2) חלופות אפשריות לביצוע הפרויקט או להגדלתו ;

(3) פירוט כל העלויות המוערכות הכרוכות בביצוע הפרויקט או בהגדלתו בפריסה רב-שנתית, ובכלל זה עלויות פיתוח, הצטיידות, הקמה או התאמה של תשתיות, אחזקה שוטפת, הכשרה או העסקה של כוח אדם, וכיוצא באלה ;

(4) הערכת ההשלכות האפשריות של ביצוע הפרויקט או הגדלתו על תקציב מערכת הביטחון בשנים הבאות.

(ב) דיון על דיווח לפי סעיף 2 יתקיים בהשתתפות הגורמים הבאים :

(1) שר הביטחון או המנהל הכללי של משרד הביטחון ;

(2) ראש המטה לביטחון לאומי ;

(3) ראש המטה הכללי של צבא הגנה לישראל, או סגנו ;

(4) החשב הכללי במשרד האוצר או נציגו ;

(5) הממונה על התקציבים במשרד האוצר או נציגו.

שמירת סמכויות 5. אין בחוק זה כדי לגרוע מסמכות ועדת החוץ והביטחון של הכנסת לפי הוראות כל דין.

דברי הסבר

תקציב משרד הביטחון הוא התקציב הראשון בגודלו מבין תקציבי המשרדים השונים. לצד הוצאות שמטרתן תפעול שוטף של מערכת הביטחון, הוצאות שכר והוצאות כוח אדם, מיועדים מאות מיליוני שקלים בכל שנה לפרויקטים של הצטיידות במערכות נשק ומערכות תומכות לחימה חדשות. על אף שמדובר בהוצאות כבדות ביותר, תהליך קבלת ההחלטות בדבר רכש המערכות מתקיים כמעט ללא פיקוח פרלמנטרי והוא מרוכז ברובו במשרד הביטחון. ברוב המקרים מובאות עסקאות הרכש לידיעת חברי הכנסת של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת בשלבים מתקדמים ולאחר אישור הממשלה, כאשר אין עוד יכולת אמתית לדיון, לימוד, בחינת סדרי העדיפויות, בחינת הצורך המבצעי ובחינת חלופות אפשריות. למעשה, לרוב מסתכם הפיקוח הפרלמנטרי באישור סעיפי התקציב הרלוונטיים ולא יותר מכך. ראוי לציין כי דווקא נושאי הרכש הגדולים, שהיקפם מיליארדי שקלים, כמו למשל רכש מטוסי האימון של חיל האוויר, רכש מטוסי ה-F-35, עסקת הצוללות החדשה ואחרים, הגיעו לאישורה של ועדת החוץ והביטחון של הכנסת רק לאחר שנים של בחינה, ולא פעם ממש ערב החתימה על ההסכם. הצעת החוק נועדה לייצר מנגנון פיקוח פרלמנטרי אפקטיבי על נושאי רכש במשרד הביטחון ובצבא

הגנה לישראל, הנמצאים במהלך בחינה לרכש, ושהיקפם הכולל המוערך עולה על 400 מיליון שקלים חדשים בתקציב רב-שנתי או 200 מיליון שקלים חדשים בתקציב שנתי. לפי ההצעה, אחת לשישה חודשים יחויב שר הביטחון להציג את עסקאות הרכש העומדות על הפרק בפני ועדת החוץ והביטחון של הכנסת באופן מלא ושקוף. בדיון המדובר יוצגו כלל העסקאות עבורן הוצאה פנייה לקבלת הצעות במסגרת מכרז פומבי, או פרויקטים שעבורם אושר פטור ממכרז על ידי ועדת הפטור של משרד הביטחון. הדיון יכלול סקירת החלופות האפשריות, עלויות והשקעות נדרשות וסקירת ההשפעה העתידית הצפויה על תקציב מערכת הביטחון בשנים העוקבות.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת העשרים על ידי חבר הכנסת עמר בר-לב וקבוצת חברי הכנסת (פ/3937/20) ועל שולחן הכנסת העשרים ושתיים על ידי חבר הכנסת עמר בר-לב (פ/1049/22).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ו בשבט התשפ"ד (05.02.2024)